

Wij willen daarbij ook de gebeurtenissen op het Damrak aan een bespreking onderwerpen, al ligt daarbij de bedoeling voor om ons niet te leunen tot het geven van speculatieve adviezen; wij weten evenmin als ieder ander, wat de toekomst voor ons verborgen houdt en elke zinspelende daarop is een sprong in het duister, die tot verliezen leiden kan voor degenen, die op die zinspelende reageren, terwijl deze ons prestige bovendien zou kunnen aantasten.

Wij behoeven niet te vertellen, dat wij nog steeds in het teken van een diepe depressie leven. De vele optimisten ten spijt, die vooral van de overzijde van den Atlantischen Oceaan ons toeroepen, dat het ergste geloden is en dat men met een gerust hart de goede aandeelen op dit niveau zou kunnen kopen, verscherpt de toestand zich nog geregeld en het ziet er naar uit, alsof de zorgelijke tijden nog geruimen tijd ons zullen blijven drukken.

Economen van naam zijn het niet eens over de oorzaken van de malaise... de meesten schrijven haar toe aan overproductie... anderen aan onderconsumptie, terwijl een categorie bank-economen, waaronder o.a. Prof. Keynes, als de verwekker der depressie een conglomeraat van factoren beschouwen, waarvan goudschaarste een belangrijk onderdeel uitmaakt. Hoe het ook moge zijn, er zijn zoo goed als geen tekenen aanwezig, die op mooier weer zouden wijzen... kan men echter anders verwachten? De politieke horizon is bewolkt... Frankrijk, gesteund door de Vereenigde Staten, schijnt een blok te vormen, waarbij Rumenië, Joego-Slavië Polen zijn aangesloten, terwijl als opposanten Italië-Duitsland-Rusland-Griekenland en Turkije worden genoemd en nimmer weet men, wanneer de geweren afgaan! De nationalistische leuzen vieren in de economische wereld hoogtij — vele landen willen zich van het buitenland onafhankelijk maken; zij verhoogen hunne tariefmuren telkenmale en vrijhandelslanden als Nederland gaan zich geleidelijk als verlatenen voelen in den bruisenden wereldstroom. Onze artikelen worden van vele markten gedrongen niet het minst uit ons afzetgebied bij uitnemendheid, Nederlandsch-Indië; onze industrie begint te kwijnen, werkloosheid neemt alom toe, cultuurs zien hunne verliezen elken dag vermeerderen, terwijl ook scheepvaartmaatschappijen, werven, handelslichamen den tol aan de laag-conjunctuur zullen hebben te betalen.

Door deze factoren zijn de koersen van bijna alle aandelen drastisch gedaald. Voor de meeste dalingen waren reële oorzaken aanwezig, voor sommigen bleek het een terugvallen tot normale rendements-verhoudingen. Het is bijv. te begrijpen, dat de rubber-misère — algemeene overproductie en scherpe concurrentie van de „native” rubber — tot zwaren koersval moest leiden en jaren geleden wierpen deze ontbindende factoren reeds hun schaduwen vooruit. Suiker ondervindt den invloed van

overproductie en nationalistische maatregelen — hooge invoerrechten, Amerikaanse suiker-politiek, preferentie voor eigen- en geaffileerde gebieden; koffie volgde de ijzeren wet van vraag en aanbod, die tenslotte de Braziliaansche valorisatie ondersteboven wierp — ijzer, staal, koper, zink, lood, textiel, kunstzijde, petroleum, granen en tal van andere eerste levensbehoeften, ondergingen de gevolgen der inflatie — winstmarges slonken en winstuitkeeringen, t.w. dividenden en tantièmes verminderden. Omtrent het loon bestaan verschillende theorieën, terwijl een daling van eenige betekenis nog niet is ingetreden. Sommigen vinden, dat ook het loon den algemeenen teruggang moet volgen, uit de overweging, dat een onveranderden loonstandaard een ongemotiveerde loonsverhoging beteekent bij een daling van het indexcijfer. Verder beweren de voorstanders der loonsvermindering, dat nog hoog blijvende kleinhandelsprijzen de noodzakelijke daling niet kunnen medemaken, juist omdat de domineerende factor, het loon, nog geen neiging vertoont, om met den natuurlijke loop der gebeurtenissen mede te gaan. Volgt het loon de conjunctuur, dan kan het kleinhandelsniveau zich aan de veranderde levensomstandigheden aanpassen, waarmee een der voornaamste factoren voor een herstel aanwezig zou zijn. Tegenstanders — en deze vindt men niet alleen bij de arbeiders — willen onder geen beding de massa-koopkracht aantasten; de misère vindt volgens hen haar grootste oorzaak in relatief te lage consumptie en loonsverlaging zou de crisis slechts verscherpen. Ford o.a. is van deze theorie een voorstander, terwijl ook Hoover zich met kracht verzet tegen elke politiek, die loonsverlaging op haar programma had.

Duitschland en Italië volgen de eerste methode; hun weg is gericht op een laag indexcijfer voor den kleinhandel, zoodat in die landen de factor loon eveneens naar beneden moet. Zware straffen worden opgelegd aan hen, die de hiervoor gemaakte wetten niet willen navolgen. Den invloed van die actie op de andere landen mag men niet onderschatten! Wat moet bijv. Nederland doen met zijn hoge loonen en zijn zware sociale lasten, wanneer het omringd wordt door landen, die hunne kostprijzen met Regeeringssteun drastisch verlagen en daardoor in staat zijn, in hun buitenslandschen handel met iedereen te kunnen concurreren, terwijl de import bovendien door zware invoerrechten wordt belemmerd? Onze industrie klaagt steen en been en is het dan te verwonderen, dat men zich tot de Regeering wendt om steun uit de impasse? Men wil den weg naar bescherming nog niet op, alhoewel men in Den Haag niet stil zit om een uitweg te vinden. Engeland heeft dezelfde moeilijkheden, die echter nog verscherpt worden door interne bisbilles — strijd tusschen Labour en de Conservatieven — de tegenstrijdige belangen der Dominions, die door de Britsche machthebbers niet handig binnen gren-

zen worden gehouden (sprak Mr Thomas, minister der Dominions in het Parlement niet van „humbug” toen hij de voorstellen van Canada's premier, Bennett behandelde) en last not least de ronde-tafel-conferentie van de Britsch-Indische machthebbers, waar de laatste restjes van het Britsch Empirium aan flarden worden gereten. Ging Engeland tot het protectionisme over, dan zouden enkele fundamentele moeilijkheden voor haar wegvallen. Immers de Dominions zouden er iets voor voelen, aan het Britsche rijk voorkeursrechten toe te staan, mits Engeland invoerrechten, ook op levensmiddelen ging heffen en daarbij dezelfde privileges aan Canada, Zuid-Afrika en Australië zou verleenen. Het zal nog heel wat voeten in de aarde hebben, voor het Engelsche volk zich hiermede accoord zal verklaren. Mocht John Bull fundamenteel van richting veranderen, dan zou Nederland een der laatste bolwerken zijn van den traditioneleen vrijhandel.

Wij willen deze inleidende woorden met een gegronde waarschuwing eindigen.

De strijd der naties op handelsgebied verscherpt zich — de nationale grenzen worden hoe langer hoe meer gesloten, welke enge politiek de kiem van een oorlog in zich sluit. Zonder te willen beweren, dat een nieuwe oorlogsramp onvermijdelijk moet worden genoemd, is het gevaar voor een ontijde ontbranding der militaire hartstochten groot. Laat een ieder zijn portefeuille nog eens onder de loupe nemen, om na te gaan, of voldoende risico-verdeeling in acht genomen is? Daarbij heeft men niet alleen te onderzoeken, of de verhouding tusschen obligatiën en aandelen gezond mag worden genoemd en of de stukken voldoen aan de meest solide normen, maar men heeft ook na te gaan, of rekening gehouden is met voldoende geografische risico-verdeeling. Zoover ons bekend, hebben vele beleggers, om maar hooger rente te kunnen kweken, noodig in deze tijden van dalende inkomsten, zich eenzijdig georiënteerd en wel in de richting van Duitschland, waar groot rendement de verbeelding fascineerde.

R.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

De Gereformeerde student en het ouderlijk huis.

I.

De studentenwereld van nu verschilt in velerlei van die voor 50 jaren en verder terug in het verleden. Toen kwamen de studenten grotendeels uit gezinnen, waarvan de vader zelf in het academisch milieu was gevormd, toen vormden zij een schier

den tot eene verwoesting, zijner inwoners halve, wegens de vrucht hunner handelingen”. Dit is echter niet de eenig-mogelijke vertaling. Men kan in plaats van „dit land” ook overzetten: „de aarde”, zooals Prof. Ridderbos doet. In het eerste geval is er sprake van de verwoesting van het land Kanaän, welke aan de heilperiode welke in vs 11 en 12 wordt geteekend, voorafgaat. In het tweede geval wordt in tegenstelling met het heil van Jeruzalem en het volk Israël aan de overige wereld Gods oordeel aangekondigd. Hier kan ik mij niet bij Prof. Ridderbos aansluiten, maar moet ik de Statenvertaling prefereren. En wel om de volgende reden. Wanneer in het Oude Testament deze uitdrukking wordt gebezigd „wegens de vrucht hunner (of uwer) handelingen”, geschiedt dit steeds en uitsluitend van het volk Israël; men zie slechts Jer. 17:10; 21:14; 32:19; Zef. 3:11. Weliswaar wordt hier soms in meer algemeenen vorm gesproken, zooals in Jer. 17:10 en 32:19, maar dan toch in een verband, waarbij het uitsluitend over Israël gaat. Verder vergelijk men ook andere plaatsen, waar wel het woord „vrucht” niet wordt gebruikt, maar toch overigens dezelfde gedachte wordt gevonden, als Jer. 4:18; Ezech. 24:14; Hos. 4:9; 12:3.

Ik kom dus tot de conclusie, dat de verzen 8—13 aan het zondige volk uit Micha's dagen de belofte des Heeren brengen, dat weliswaar het land om hun ongerechtigheid zal worden prijsgegeven aan jammerlijke verwoesting, maar dat daarna weer een herbouw van Jeruzalem zal volgen en terugkeer van de her- en derwaarts verspreide ballingen. Eene heilsbelofte, die ongetwijfeld in den terugkeer onder Kores is vervuld. En er is geen enkele reden om hier met Ds. Berkhoff de stem te hooren van „het de eeuwen van smaad doormakende Israël” en om die stem te vergelijken met wat een bekeerde Israëliet als Da Costa of Capadose uit veel later tijden zou kunnen uitspreken (De Christusregering, bldz. 188).

Maar we zijn met dit hoofdstuk nog niet aan het eind. Er volgt nu in vs 14: „Gij dan, weid uw volk met uw staf, de kudde uwer erfenis”. Wie wordt hier toegesproken? Wij zouden zoo zeggen: natuurlijk God zelf. De profeet zendt nu voor zijn volk de bede op tot zijn Zender, dat deze de zoeven door hem in Zijn naam uitgesproken belofte doe in vervulling gaan. Dat ligt zoozeer voor de hand, en is

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHETSEN

Het Chillasme en het Oude Testament.

XI.

(Israël's herstel in Micha's laatste hoofdstuk.)

We kunnen nog niet van Micha's profetie afstapen. Ook de beide slothoofdstukken vragen even onze aandacht.

Deze hoofdstukken (6 en 7) onderscheiden zich van de eerste vijf door een eenigszins meer algemeen karakter. Voor verschillende uitleggers is dit zelfs een grond om ze aan een anderen profeet toe te schrijven, doch dit gaat veel te ver.

In hoofdstuk 6 en de eerste verzen van hoofdstuk 7 wordt de zonde bestraft en het oordeel aangekondigd; maar bij vs 8, of wellicht zooals Prof. Ridderbos meent reeds bij vs 7 (De kleine profeten II, bldz. 115), begint de heilsbelofte.

Deze heilsbelofte wordt dan allereerst gegeven in dien vorm, dat de jonkvrouw Israëls, reeds door het Goddelijk oordeel getroffen, hare vijandin, de wereldmacht (van Assur en ook van Babel) toespreekt. Deze behoeft zich niet over haar val te verblijden, want zij zal weer opstaan. Zij heeft des Heeren granschap verdiend en zal die ook dragen; maar de Heere zal haar daarna weer recht doen tegenover hare vijandin, die wel als instrument in Gods hand heeft dienst gedaan om haar te tuchteren, maar daarin toch niet anders dan eigen grootheid heeft gezocht en eigen wreedaardige machtswellust heeft zoeken te bevredigen. Zoo zal die nu triomfeerende vijandige wereldmacht weer beschaamd komen te staan, terwijl Israël haar ondergang zal aanschouwen (vs 8—10).

In de daarop volgende verzen spreekt weer de profeet zijn volk toe. Deze verzen handelen blijkbaar van den herbouw van Jeruzalem (zie vs 11); maar overigens leveren zij voor het verstaan vrij wat moeilijkheden op. Eene eerste moeilijkheid ligt in de slotwoorden van dit vers, in onze Statenvertaling weergegeven als „te dien dage zal het besluit verre heengaan”. Het is moeilijk te zeggen, welke beteekenis aan deze woorden zou moeten

worden gehecht. Een andere vertaling is die welke Prof. Ridderbos geeft: „te dien dage zal het gebied ruim zijn” of eigenlijk: „zal de grens ver zijn”, d.w.z. dan zal de stad een ruimen omtrek hebben. Welke de juiste zin der woorden is, valt moeilijk te zeggen, maar wij voelen er veel voor om ons bij de opvatting van Prof. Ridderbos aan te sluiten, die bij de eerste woorden van het vers uitnemend past. Eene nog ernstiger moeilijkheid ligt in vs 12. Onze Statenvertaling heeft als onderwerp van het werkwoord „komen” hier genomen „het besluit” uit het vorige vers, maar dan wordt de zin geheel en al duister, en eene draaglijke beteekenis is er niet aan te geven. Het werkwoord is onpersoonlijk: „men zal komen”. Natuurlijk is het dan nog de vraag, wie daarmede worden bedoeld, doch daarover straks. Eveneens is onjuist de vertaling „vaste steden” en „vestingen”. De Statenvertalers verstonden het hier gebruikte Hebreeuwsche woord mazor blijkbaar als „sterkte”, maar het is de dichtelijke vorm voor mizraim, de Hebreeuwsche naam, waarmee Egypte wordt aangeduid. Dit past ook veel beter naast Assur. We hebben hier te doen met verschillende geografische aanduidingen, en daarin maken die „vaste steden” en „vestingen” een wel eenigszins vreemd figuur. De juiste vertaling is ongetwijfeld die welke Prof. Ridderbos geeft: „Het is een dag dat men tot u zal komen van Assur en de steden van Egypte, en van Egypte tot de rivier (bedoeld is de Eufraat), van zee tot zee en van berg tot berg”. De bedoeling is dus dat men van alle kanten zal komen naar Jeruzalem. En nu komen we weer terug tot de vraag: van wie dit gezegd wordt? Tweeërlei opvatting is mogelijk: of dat hier sprake is van Israëlieten die uit verschillende landen weer naar hun land terugkeeren; of dat hier bedoeld wordt op heidenen, die zich bij het volk Gods aansluiten. Volgens Prof. Ridderbos „sluit Micha geen van beide gedachten uit”. Mij wil het daarentegen voorkomen, dat de eerste gedachte de voorkeur moet hebben. Ik verwijs naar wat ik bij de bespreking met name van Hosea 11:10, 11 heb opgemerkt. In aansluiting aan de aankondiging van den herbouw van Jeruzalems muren (vs 11) wordt hier de terugkeer van de ballingen uit de Assyrisch-Babylonische ballingschap beloofd.

Weer een nieuwe vraag rijst echter bij vs 13. De Statenvertaling heeft hier: „maar dit land zal wor-

afzonder
vrijwel d
van de t
terminol
oude stu
brand, v
historie
uit gezin
aan een
niet het
het univ
den nu
der alma
baar om
len, het
de publie
gevolg
univers
het corr
aan te
het ont
derde sc
door he
organisa
opgekom
gouze p
formeer
dentew
schappij
overheer
meer ge
digen
gevoelig
student
wordt ge
de waar
gesloten
ruischlo
de gezin
niet me
der wet
van de
wereld,
aandeel
van der
dentene

Een C
Wij g
student
Het k
behoef
De wet
de stu
stichter
midden
Bijbel”,
niet he
Bijbel”,
Het e

in de p
eigenlij
om te
Ds. Ber
Volgens
liever,
en in d
toespre
genome
volbre
zien, al
toegt”
zijn; er
antwo
weer A
verwor
Troon
sluit da
wij we
Zelf op
roep, d
tierenh
en in l
krachte
uit de S
Israël z
regerie

Mag
nieman
die er
kennen
zijn de
gesprok
kelere
tuurlijk
wezen.
het zie
aangaa
tot hie
te hebl
in de
ze ook
Om
Berkho
den M
enkel
laten
twee
ken? C

omas, minister van „humbug“ premier, Ben-de-ronde-tafel-machthebbers, isch Empirium ageland tot het vele fundamen-vallen. Immers oelen, aan het te staan, mits levensmiddelen illeges aan Ca-verleenen. Het e hebben, voor coord zal ver-el van richting en der laatste len vrijhandel.

den met een ied verscherpt en, hoe langer titiek de kiem te willen be-onvermijdelijk voor een on-stochten groot-eens onder de ldoende risico-rij heeft men erhouding tus-d mag worden aan de meest k na te gaan, le geografische l, hebben vele kunnen kwee-de inkomsten, in de richting ant de verbeel-R.

EN T
WUS
nderlijk huls.

bilt in velerlei ug in het verootendeels uit het academisch zij een schier

woners halve, n". Dit is ech-t. Men kan in a: „de aarde“, t eerste geval a het land Ka-elke in vs 11 In het tweede heil van Jeru-overige wereld an ik mij niet r moet ik de m de volgende ment deze uit-vrucht hunner dit steeds en nen zie slechts 11. Weliswaar nen vorm ge-: 19, maar dan itsluitend over n ook andere ht" niet wordt elfde gedachte h. 24: 14; Hos-

e verzen 8-13 gen de belofte het land om ijsgegeven aan aarna weer een i terugkeer van allingen. Eene erugkeer onder keele reden om oeren van „het Israël" en om n bekeerde is uit veel later ristusregering.

g niet aan het , weid uw volk is". Wie wordt seggen: natuur-or zijn volk de e zoeven door fe doe in ver-de hand, en is

afzonderlijke kaste, georganiseerd in de corpora, vrijwel de eenige studentenorganisaties, afgezonderd van de maatschappij, zooals bleek uit hun speciale terminologie, soms ook uit hun aparte moraal. Die oude studentenwereld, die wij kennen van Hildebrand, van Lennep, Klikspaan e.a. is onherroepelijk historie geworden. Nu komen tal van studenten uit gezinnen, waarvan de vader niet alleen niet aan een Universiteit heeft gestudeerd, maar ook niet het minste begrip heeft van de hogeschool en het universitaire leven. Uit allerlei levenskring treden nu de zonen en ook wel de dochters de deuren der alma mater binnen. De groei van het middelbaar onderwijs, de verbetering der verkeersmiddelen, het instellen van allerlei beurzen, met name uit de publieke kassen heeft hiertoe bijgedragen. Als gevolg daarvan is ook het studentenleven aan de universiteit geheel van karakter veranderd. Naast het corps kwam op Unitas, die den strijd heette aan te binden tegen den groentijd, maar waarvan het ontstaan veeleer te verklaren is uit de veranderde sociale omstandigheden der studenten, waardoor het kaste-karakter van de centrale studentenorganisatie in het corps moest bezwijken. Voorts zijn opgekomen de organisaties van studenten naar religieuze geloofsovertuiging, de Roomsche, de Gereformeerde en de N. C. S. V. Was vroeger de studentenwereld als het ware afgekeerd van de maatschappij, een afgesloten complex, waarin de traditie overheerschte, nu zijn de studenten-vereeningen meer georiënteerd naar de maatschappelijke verhoudingen en daardoor meer in contact met en meer gevoelig voor de sociale verhoudingen. Nu treedt de student telkens naar buiten op en zelfs de radio wordt bezocht, om samenkomsten, waarvan vroeger de waarde werd gezocht in de intimiteit en het afgesloten zijn van de buitenwereld, door de ge-ruischloze golven van den aether in te dragen in de gezinnen. De vorming van den student wordt niet meer bepaald door de stilte van den tempel der wetenschap en de toch intieme luidruchtigheid van de studentenkamer, maar het gedruisch der wereld, de davering van het drukke leven heeft mee-aandeel in en heeft mee invloed op de ontwikkeling van den student. Er zijn veel kanten aan het studentenleven onzer dagen.

Een daarvan willen wij nader bezien.

Wij gaan na, hoe de verhouding is van den student tot het ouderlijke huis.

Het kenmerk van academische studie is dat zij behoefte heeft aan een groote mate van vrijheid. De wetenschap is vrij, de hoogleraar is vrij, ook de student zij vrij. Het is karakteristiek, dat de stichters der „Vrije Universiteit", die toch stonden midden in den strijd voor „de school met den Bijbel", hun jonge stichting voor hooger onderwijs niet hebben genoemd „de Universiteit met den Bijbel", maar de vrije Universiteit.

Het eerste kenmerk van hooger onderwijs is, dat

in de profetie een zoo gewoon verschijnsel, dat er eigenlijk geen woord aan behoefde gewijd te worden om te bewijzen dat dit inderdaad zoo is. Maar Ds. Berkhoff is eene andere opvatting toegedaan. Volgens hem is de toegesprokene de Messias, of liever, de tweede persoon der Heilige Drieëenheid; en in den profeet is het de Heilige Geest die dezen toespreekt. Hem herinnert aan wat Hij op zich heeft genomen in den vrede-aad, dat Hij dat nu ook volbrengt. In vs 15: „Ik zal haar wonderen doen zien, als in de dagen, toen gij uit Egypteland uittoogt" zou dan het antwoord van Christus te hooren zijn; en in vs 16 en 17 zou daarop de Geest weer antwoorden; terwijl ten slotte in de verzen 18-20 weer Micha zelf aan het woord zou komen om verwonderd, aanbiddend met dank en lof aan den Troon des Heeren neer te zinken. Ds. Berkhoff sluit dan met de ontboezeming: „Hoe — zoo vragen wij weer — durft men toch dit door Gods Geest Zelf op Vader en Zoon dankzeggend gedane beroep, dat den Heere wijst op Zijn trouw en goedertierenheid, waarin Hij Zich aan Abraham en Jacob, en in hen aan Israël met een eed verbonden had, krachteloos maken door een dogmatische, maar niet uit de Schrift geconstrueerde stelling van menschen: Israël zal niet meer worden hersteld?" (De Christus-regering, bldz. 188, 189).

Mag ik er Ds. Berkhoff even op wijzen, dat er niemand is onder hen, die voor Gods Woord buigen, die er ook een oogenblik aan zou denken te ontkennen, dat Israël zal worden hersteld? Daarvoor zijn de plaatsen waarin van Israël's herstel wordt gesproken veel te talrijk, en onze geheele artikelenreeks gaat over dit herstel. Maar het is natuurlijk de vraag: hoedanig dat herstel zal wezen. Of dat herstel zal zijn, zooals Ds. Berkhoff het zich voorstelt, of dat de H. Schrift ons dien-aangaande toch wel iets anders leert. Wij meenen tot hiertoe met goede, Schriftuurlijke argumenten te hebben aangetoond, dat de voorstelling van Ds. B. in de Heilige Schrift geen grond vindt. Dien vindt ze ook niet in de laatste verzen van Micha 7.

Om hierna te beginnen, waaraan ontleent Ds. Berkhoff het recht om in vs 14 een aanspraak tot den Messias te lezen? Staat er in den tekst één enkel woord dat grond geeft om het gezegde te laten slaan op den Heerscher uit Israël, van wien twee hoofdstukken tevoren werd gesproken? Of moet als zoodanig misschien dienst doen,

het vrij moet zijn, d.w.z. niet gebonden aan categorieën, die niet wezenlijk behooren gebonden te zijn aan wetenschappelijk onderzoek. Vrij, echt wetenschappelijk onderzoek is een speuren naar feit en samenhang door ragfijne methoden, die zoo licht non-effectief worden, wanneer er relaties bestaan, die belemmerend werken. Zoo is het „grootkapitaal" b.v. o.i. niet aangewezen op het stichten van instellingen van wetenschap, noch eenige politieke partij. Waren in ons land de openbare Universiteiten niet ontstaan in lang vervlogen tijden, dan zou niet de Staat nu tot stichting moeten overgaan, omdat daardoor de vrijheid van het hooger onderwijs ernstig zou worden bedreigd. Op de vraag, waarop een Universiteit dan wel gebouwd, door wie dan wel dient gesticht, gaan wij hier niet in. Dit ligt buiten het bestek van dit artikel.

Wij wijzen er alleen op, dat, juist omdat de wetenschap van zoo hooge waardij is, zij vrij moet zijn, d.w.z. uitsluitend gebonden aan eigen levenswet. Zij zoekt de waarheid en alleen op den bodem der waarheid kan de wetenschap gedijen.

De student moet zijn vorming ontvangen in de sfeer der vrijheid. Die sfeer moet, zal zijn vorming waarlijk academisch zijn, ook zijn verhouding beheerschen tot allerlei levenskringen, als de kerk, de maatschappij, het gezin.

Wij bepalen ons nu tot het gezin, maar kiezen ook ons uitgangspunt in de vrijheid van den student, eerste voorwaarde voor zijn waarlijk academische vorming.

Hieronder verstaan wij, zooals licht te begrijpen is, na het voorgaande, niet, dat de student eigenlijk met het ouderlijk gezin niet veel meer heeft uit te staan. Wie zoo de vrijheid wil verstaan, staat mijlen van ons af en wij vreezen voor hem een slavernij, omdat hij, die de wetenschap wil beoefenen, juist hij, nimmer de allereerste levensrelatie mag gaan negeren, waaronder ik reken de verhouding van het kind, ook al studeert het, tot het gezin.

Laten wij beginnen met het alleruitwendigste verband n.l. het geld. Zal de student kunnen studeeren, dan moet de nervus rerum niet ontbreken en veelal zal het gezin toch moeten verstrekken, wat noodig is. Er zijn misschien enkele studenten, die financieel onafhankelijk zijn, en zijn er ook enkelen, die een studiebeurs ontvangen, en zijn er al heel wat, die hun studiegeld geheel of gedeeltelijk moeten verdienen. Maar de meeste studenten ontvangen toch wel hun pecunia van het ouderlijk huis. Dit is geen recht van den student, zoomin als het de plicht van den vader is, zijn zoon in staat te stellen, te studeeren. Maatschappelijk lijkt het me gewenscht, dat ieder jongmenschen van 18 jaar in staat is zijn eigen brood te verdienen. Er kan sprake zijn van een vaderlijke plicht zeer in 'algemeen, om als hij daartoe in staat is, zijn zoon te laten studeeren, maar wij kunnen dit niet zoo beschouwen, dat eenig student het als een soort natuurrecht

dat hier het woord „weiden" wordt gebruikt, dat ook in Micha 5:3 van den Messias wordt gebezigd? Maar dat zou toch al wel een heel zwak argument daarvoor zijn!

Dan verder, welke deugdelijke grond is er om als het sprekende subject in vs 15 weer den Messias te onderstellen? Licht het niet veel meer voor de hand hier te denken aan God zelf? Ja wordt dit niet noodzakelijk gemaakt door de herinnering aan de wonderen bij den uittocht uit Egypte? Zooals het toen God zelf was die deze wonderen deed, en niet de Messias, zoo is het weer God zelf die wonderen zal doen voor Zijn volk bij hun terugkeer uit de ballingschap.

En voorts, welke bijzondere aanleiding is er nu toch om in het spreken van den profeet in vs 14 en ook weer in vs 16 en 17 zoo sterk de persoonlijkheid van den Heiligen Geest naar voren te brengen? Zeker, het is altoos de Heilige Geest die den profeet bezielt; maar dan hebben wij hier niet met iets bijzonders te doen. Ja, het lijkt toch werkelijk wel vreemd, dat juist in een bede, door den profeet geuit — een verschijnsel, het zij nog eens met sterken nadruk herhaald, dat in de profetieën zeer gewoon is — hier opeens met zulk een klemtoon wordt beled dat de Geest in hem spreekt.

Ik vraag: wat blijft er, zoo wij deze verzen rustig en nuchter beschouwen, en er niets van onszelf inleggen, maar ze precies nemen, zooals ze daar staan, wat blijft er dan over van dat „door Gods Geest Zelf op Vader en Zoon dankzeggend gedane beroep" over?

Maar dat bijzondere beroep behoeft er ook heusch niet bij om ons aan hetgeen de profetie aankondigt, onvoorwaardelijk te doen vasthouden. Hier wordt Israël's herstel beloofd door wederopbouw van Jeruzalem en terugkeer der ballingen. Zeker, dat zullen de volken zien, en ze zullen er door beschaamd worden. Gods groetheid zal erin aanschouwd worden, en Zijn trouw aan Zijn volk zal er in blijken, Zijn verbondstrouw die Hij aan de vaderen Abraham en Jacob bezworen heeft. Maar — dat is ook alreeds geschied. God heeft Zijne belofte bevestigd, en de heidensche Perzen-koning Kores heeft er Babel voor moeten veroveren, en hij heeft zijn koninklijk edict moeten uitvaardigen dat de Israëlieten, verspreid door heel zijn rijk verlof gaf om naar Kanaän terug te keeren en Jeruzalem en den tempel te herbouwen (2 Kron. 36:22, 23;

kan opvatten, dat zijn vader hem in staat stelt student te wezen.

Wij kunnen hier niet dieper op ingaan al zou het interessant zijn eens na te gaan, waarom een vader zijn zoon laat studeeren en daarnaast, waarom een zoon gaat studeeren. Feit is, dat veelal de zoon studeert op kosten van zijn vader. Niet altijd is de financiële band tusschen gezin en student overeenkomstig de vrijheid, die voor den jongen academischen burger gewenscht is. M.i. moet een student zijn toelage in vrije beschikking kunnen besteden. Laat hij weten, waarover hij kan beschikken, maar laat hij vrij wezen in de wijze, hoe hij dat geld zal besteden. Dit beteekent niet, dat de student, naar de triviale opvatting, nu met dat geld kan doen, wat hij wil en dat niemand er capite op heeft te maken, wanneer hij dat anders besteedt, dan men gaarne zou zien, maar dit beteekent, dat hij zelf de volle verantwoordelijkheid heeft van de besteding van zijn geld en dat hij, precies als ieder, die over geld beschikt, voor God verantwoordelijk is. De vader dwinge niet met zijn geld, maar zie alleen toe of hij zelf is verantwoord in de besteding van zijn geld. Wanneer een vader twee zonen heeft, waarvan de een op zijn kosten studeert en de ander in eigen onderhoud voorziet, dan zij het ouderlijk gezag voor beiden precies eender. De zoon, die studeert, zij in niets meer afhankelijk of minder onafhankelijk, dan de zoon, die zijn geld verdient. Het spreekt, dunkt me, van-zelf, dat de student dan vóór zijn student worden, moet geleerd hebben, hoe hij het geld heeft te beschouwen en heeft te besteden. Het is niet onbekend, dat, juist onder de studenten, het nog al eens voorkomt, dat zij niet weten, hoe zij het geld moeten besteden. Jongens, die op de middelbare school erg kort worden gehouden en dan als student in eens ruimte van geld krijgen, gaan gewoonlijk over den kop. Ook het jonge kind kan leeren en heeft te leeren, dat geld beheerd moet worden, dat het recht besteed moet worden. De opvatting dat „zakgeld" geld is, waarmee het kind doen kan, wat het wil in dezen zin, dat het daarvan aan niemand verantwoording verschuldigd is, is in wezen onjuist en kan leiden tot volstrekt onjuiste en ongewenschte gevolgen, wanneer de beschikking wordt verkregen over meer geld, over alles wat voor het dagelijksch studentenleven noodig is. Het „schulden maken", wat waarlijk onder studenten niet sporadisch voorkomt, is vaak een gevolg van het ontbrekend besef, dat alle geld goed beheerd en goed besteed moet worden. In deze zijn dus aan de vrijheid, als aan alle vrijheid, gevaren verbonden, maar toch pleit ik ook voor de financiële vrijheid van den student. Het hoort bij zijn wezen, het hoort tot zijn vorming bij te dragen, dat hij de vrije beschikking krijgt over zijn geld, en ouders, die deze vrijheid niet aandurven, mogen toezien of zij niet in het verleden zijn te kort ge-

Ezra 1:1-4). Zoo heeft de Heere Zijn Woord, door de profeten gesproken, waar gemaakt, en wij roemen met Micha: „Wie is een God gelijk Gij, die de ongerechtigheid vergeeft en de overtreding van het overblijfsel zijner erfenis voorbijgaat? Hij houdt Zijn toorn niet in eeuwigheid, want Hij heeft lust aan goedertierenheid" (Micha 7:18).

Hiermede kunnen wij onze behandeling van Micha's profetieën besluiten.

Onze lezers zullen wellicht hebben opgemerkt, dat wij de plaats Micha 2:12, 13 stilzwijgend zijn voorbijgegaan. De reden daarvan is, dat deze plaats naar onze meening slechts is te beschouwen als de aanhaling van een uitspraak van de valsche profeten door Micha. In 2:11 zegt de profeet: „Zoo iemand, die met wind (ijdelheid) en bedrog omgaat, liegt: ik zal u bij wijn en sterken drank profeteeren, dan treedt die aldus op als profeet voor het volk": — en nu volgt in vs 12 en 13 de inhoud van die profetie, een veelbelovende heilsprofetie, gespeend aan alle verkondiging van Israël's zonde, gespeend daarom ook aan alle voorafgaande oordeelsprediking. Daartegenover stelt dan Micha zelf in 3:1 zijn: „maar ik zeg:..." In plaats van het „voorts" van onze Statenvertaling moeten we het tegenstellende „maar" vertalen. Voor deze opvatting kan ik hier niet uitvoerig de gronden geven. Ze zijn te vinden in mijn Academisch proefschrift De valsche profetie in Israël, bldz. 105-107. Anderen denken hierover anders. Ds. Berkhoff ziet in deze verzen „een over Gods tuchting verlossingslicht verspreidende toezegging" (De Christusregering, bldz. 183), maar weidt er verder niet over uit. Prof. Ridderbos denkt eveneens aan eene heilstoezegging van Micha zelf (De kleine profeten II, bldz. 74, 75).

Intusschen, ook al hebben wij hier te doen met eene uitspraak van valsche profeten, dan verdient het toch even onze aandacht, hoezeer de gedachte aan Israël's herstel, door de profeten gepredikt, ingang vond. Zoozeer, dat ook de valsche profeten, van wie Jeremia zegt dat zij de woorden des Heeren stelen, een ieder van zijnen naaste (Jer. 23:30), deze gedachte overnemen, om er op hun wijze mee te pronken.

G. Ch. AALDERS.

schoten, toen de a.s. student ook daarop moest worden voorbereid, dat hij ook in pecunia vrij moet zijn, om ten volle als student in de vrijheidssfeer op te groeien tot een waarlijk academisch gevormde.

J. VAN ANDEL.

Blindenzorg in Duitschland.

Dezer dagen deed een bericht in de bladen de ronde, waarin werd medegedeeld, dat men in Duitschland een onderzoek had ingesteld naar den arbeid der blinden. Dit onderzoek wees uit, dat er in verschillende plaatsen: Berlijn, Frankfurt, Hamburg en Dresden, blinde rechters zijn.

Te Chemnitz is een blinde rechtskundig adviseur van de Kamer van Koophandel.

Vijftig advocaten missen het gezicht. In Berlijn is een blinde Hoogleraar in de Theologie, te Breslau in de Philosophie en te Dresden leert een Professor zijn studenten Economie zonder zelf te kunnen zien.

Er zijn in Duitschland 14 blinde predikanten.

Verder is er een blinde zenuwarts, een vecarts en hebben verschillende ingenieurs het gezicht verloren.

Men zou zoo op het eerste gezicht zeggen: hoe is het mogelijk. Als men even nadenkt, is het raadsel echter spoedig opgelost. Duitschland heeft zeer van den oorlog geleden, heeft ook een groot percentage oorlogsblinden naast de vele andere soorten gebrekkigen. Alleen aan blinden heeft het op het oogenblik 37000 gebrekkigen.

Natuurlijk is het voor een flinke persoonlijkheid, die zich over de blindheid weet heen te zetten, gemakkelijker zich weer aan zijn vroeger beroep te wijden. Als men eenmaal de studie voor predikant, ingenieur of vecarts heeft volbracht en men wordt dan blind, hetzij in den oorlog of door een ongeluk in het bedrijf bijv., dan is het veel gemakkelijker om weer in zijn oude beroep terug te keeren, dan dat men als blindgeborene een dergelijke studie zou moeten volbrengen. Vandaar de groote lijst van belangrijke betrekkingen, die we als resultaat van dit onderzoek in Duitschland vinden opgegeven.

Deze lijst heeft voor ons echter maar betrekkelijke waarde, daar dergelijke gevallen slechts weinig voorkomen, ofschoon de bedrijfsongevallen niet geheel onbreken. Een goede zorg voor de beveiliging van den arbeider weet ze in de meeste gevallen wel te voorkomen. Toch is ons een geval bekend van een bakker, die door een ongeluk zijn beide oogen verloor en die nu weer zoo goed als zonder hulp zijn bakkerij verzorgt.

Wel leert het onderzoek, hoe nuttig het is, als we eens een juist overzicht krijgen van de aantallen gebrekkigen en wat ze voor werk in de maatschappij verrichten. Het verdient dan ook niet anders dan toejuicing, dat de bekende Nederl. Vereeniging tot bevordering van den arbeid voor onvolwaardige arbeidskrachten (A. V. O.) bezig is bij de aanstaande volkstelling tevens een telling van onvolwaardigen te organiseren. In sommige plaatsen: Arnhem, Haarlem, heeft men reeds een telling verricht. Op deze wijze komt men tenminste eenigszins op de hoogte van den omvang van het euvel.

Tevens zal de Rijksinspectie een onderzoek instellen naar de werkzaamheden, die de onvolwaardige arbeidskrachten nu al verrichten. Een onderzoek dus als in Duitschland. We zien met belangstelling de resultaten van het onderzoek tegemoet.

Zeist.

G. A. ALDUS.

Een 300-jarig jubileum.

In het „Handelsblad“ van 9 Dec. (Avondblad) vonden we een interessant artikel, naar aanleiding van het feit, dat 300 jaar geleden de genezende werking van de kinabast (kinine) werd geconstateerd. Omtrent de ontdekking van dit feit lezen we als volgt:

Een van de merkwaardigste musea, die ik heb bezocht, is het Wellcome Historical Medical Museum in Londen. Dr Wellcome (hier in Nederland bekend door de Engelsche pharmacaceutische firma Burroughs and Wellcome) heeft met zeer groot geduld en speurzin een buitengewoon belangrijke verzameling bijeengebracht van alles wat op geneeskunst betrekking heeft, bij alle volken en gedurende alle tijden. Het museum organiseert af en toe ook voordrachten en zoo zijn thans aangekondigd twee feestelijke middagen en avonden op 8 en 10 December, waarop plechtig herdacht zal worden het voor de menschheid zoo belangrijke feit, dat vóór driehonderd jaar de koorts-genezende werking van den kinabast werd ontdekt. Een ervan zal gepreseed worden door onze gezant te Londen en daar zal o.a. Prof. v. d. Wielen, hoogleraar in de pharmacie in Amsterdam, een feestrede uitspreken.

Ongetwijfeld zal ook in dit dagblad wel over het feest worden gerapporteerd; voor mij was het echter een aanleiding om hier iets over de geschiedenis en

de beteekenis der kinine te vertellen. Allereerst dan de geschiedenis.

Conizares, een Spaansch magistraat in Ecuador, is de eigenlijke ontdekker. Hij genas met een aftreksel van de bast van den kinaboom de gravin van Chinchon, de vrouw van den onderkoning van Peru. Zij was zoo verheugd over haar genezing, dat zij besloot de heilzame werking van de stof meer algemeen bekend te maken en zij vond hierbij steun bij de Jezuïeten onder kardinaal De Lago in Peru, die op haar verzoek bast verzamelden en naar Spanje zonden. Merkwaardig was, dat het bastaftreksel bij de inheemsche bevolking in Peru en Ecuador niet bekend was, zoodat men hier niet te maken heeft met een volks-geneesmiddel, zooals bij zoo vele andere planten-extracten. Het „poudre de la comtesse“, of de „Jezuïetenberg“ werd spoedig in Europa bekend; Karel de Tweede van Engeland werd door zijn geneesheer Robert Talbor genezen met een aftreksel van den bast; hij verliet hem daarvoor in den adelstand en dit feit en het boekje van Talbor: „Talbor's wonderful Secret for curing Agues and Fevers“ bracht de kina in het brandpunt der belangstelling van de 17e-eeuwsch medico en pharmaceuten. Het is wel merkwaardig, dat in het land van herkomst zelve de werking der kinine nog in de 18e eeuw vrijwel onbekend was: de bekende ontdekkingsreiziger de la Condamine vertelt in zijn verhaal over zijn reizen in Zuid-Amerika (van 1735—1745), dat hij met uit Frankrijk meegebrachten kinabast een Spaanschen Creool genas, die al een jaar geplagd werd door de derdedaagse koorts en die nooit van het middel had gehoord, dat in zijn eigen land groeide.

De geschiedenis van de kinine.

Ook de kinine heeft haar historie. Daaromtrent licht bovengenoemd artikel ons als volgt in:

Hoewel wij thans weten, dat kinine feitelijk alleen een goed geneesmiddel is tegen malaria en bij andere koortsen slechts symptomatisch kan helpen, werd het in de 17e en 18e eeuw bij allerlei koortsachtige ziekten gebruikt, en welhaast geen geneesmiddel verheugde zich meer in de waardeering van medico en leeken dan het aftreksel van den kinabast. In de 17e eeuw beschreef Linnaeus den kinaboom en noemde ter ere van de gravin de Chinchon het geslacht, waartoe de boom hoorde, Cinchona; hij vergiste zich in de spelling en liet in de eerste lettergreep de h weg.

Bijna 200 jaar na de ontdekking, in 1820, komt dan een verdere vooruitgang: twee jeugdige Fransche apothekers deelen aan de Académie des Sciences te Parijs mede, dat het hun gelukt is uit den kinabast twee stoffen te isoleren, de kinine en de chinchonine, die beide in staat zijn de bekende werking van den kinabast uit te oefenen, echter in veel sterkere mate. De ontdekking van Pelletier en Caventou wordt onmiddellijk naar waarde geschat en men bejert zich allerwegen de kinine zuiver af te scheiden en in plaats van het poeder van den bast of de aftreksels ervan te gebruiken.

In de 19e eeuw wordt het koortsmiddel dan meer en meer geapprecieerd, vooral door de verovering van Algerie door de Fransen. Algiers werd in 1830 ingenomen, maar de Fransche soldaten stierven als ratten aan de koorts en men dacht er reeds over om dit ongezonde land te verlaten, toen de kinine redding bracht. Een officieel rapport deelt mede, dat van 1100 manschappen, die in Juni ontscheept waren, er in October nog maar 300 in leven waren, die echter reeds den dood in de schoenen droegen, want op het eind van het jaar waren er nog maar 80 over.

In 1833 stierven van de 5500 man 1100; toen waren alle kolonisten, die in 1830 naar Algerie waren vertrokken, dood.

In 1836 paste een jong militair arts, Maillot, de kinine als geneesmiddel toe en direct vernederde de sterfte; korten tijd daarna konden de Fransen, dank zij uitgebreide kininisatie, hun kolonisatie-pogingen doorzetten.

Niet te verwonderen is het, dat toen Caventou, bijna tachtig jaar oud, toevallig in Toulon kwam en daar met zijn vrouw een oorlogsschip wilde bezichtigen, hij door den admiraal van het eskader Bonet Villamez met militaire eerbewijzen aan boord werd ontvangen en aan dien état major werd voorgesteld als de man, aan wien verreweg de meesten van de heeren hun leven te danken hadden.

Ook bij ons in Indië bleek de kinine een noodzakelijk geneesmiddel en dus besloot men te trachten de kinaplant uit Peru naar Indië over te brengen. De botanicus Haskarl werd hiervoor uitgezonden en in 1854 verzamelde deze met zeer veel moeite kinaplanten in Zuid-Amerika en bracht deze naar Java over. Het fregat „Prins Frederik der Nederlanden“ volbracht deze zending en zonder twijfel is dit wel het beste humanitaire werk, dat een oorlogsschip heeft verricht, zooals in de Hollandse monografie over de kina en kinine wordt opgemerkt.

De cultuur op Java gelukte; in 1860 probeerde de Engelschman Markham de invoering naar Britsch-Indië en ook daar werden plantages met kinaboomen beplant. In 1861 werden de bewoners van Ecuador bang, dat de winstgevendende handel in kinabast hun zou ontgaan en verbood de wetgevende macht den uitvoer van kinaplanten en kinazaad. Maar toen was het te laat en waren er al kinaplanten in Azië gegroeid.

Gelukt is de cultuur alleen op Java, op Sumatra, op Ceylon, op San Thomé en in sommige deelen van Britsch-Indië. In 1889 was de cultuur op Ceylon de belangrijkste; in 1893 is echter de Ned-Indische productie al belangrijker; thans levert Java 90 pCt. van de totale wereldproductie. Hoe dit komt, is te verklaren uit het feit, dat men meer en meer in plaats van het aftreksel van den bast of het mengsel van alcaloiden, dat daarin aanwezig is, de voorkeur geeft aan het gebruik van de zuivere kininepreparaten.

Welk een zegen heeft onze God in de laatste 300 jaar door dit middel aan de menschheid gegeven!

Decadentie.

Ons werd toegezonden een advertentie uit „De Gooi en Eemlander“. Voor de toezending onzen dank.

Deze advertentie is een overlijdensbericht. Het bericht werd afgedrukt zonder rouwrand.

Onder aan de advertentie, die het sterven meldt van Margaretha Maria Willink (Tante Greet), staat het volgende:

De teraardebestelling zal plaats hebben Zaterdag 6 December a.s. te half twee uur op de Algemeene Begraafplaats te Blaricum.

Vertrek van het sterfhuys één uur.

Bezoeken kunnen niet worden afgewacht, evenwel zijn bloemen en belangstellenden bij de begrafenis hartelijk welkom. Vooral geen hooge zijden of kachelpijpen, maar wel in gewoon dagelijksche kleeding en in opgewekte stemming.

Dit alles op speciaal verzoek van Greet.

Dit is toch wel een heel erge uiting van „den geest van den tijd“.

In alle tijden van de historie had men eerbied voor den dood.

En placht men bij een doode althans iets van den ernst des levens, zoodat niet te verstaan, dan toch te ondergaan.

Alleen tijden van de ergste decadentie maakten daarop een uitzondering.

Beleven wij zulk een tijd?

Groote Stadskerken.

Het vraagstuk van de kerkplitsing in de groote steden heeft lang en veelzijdig de aandacht getrokken. De Lindeboom schrijft nu in het „N.-Holl. Kerkbl.“ het volgende:

We gaan vooruit.

In tegenstelling met enkele jaren geleden is er thans vrij wel niemand, die het opneemt voor het behoud der ééne, ongedeelde groote-stads-kerk. Niet slechts de parochie-indeeling — met behoud van den éénen kerkeraad — (zooals b.v. in de Geref. Kerk van Delft) maar vooral de meer radicale kerkplitsing — het uiteenvallen van de ééne stadskerk in meerdere zelfstandige kerken — begint gaandeweg meer voorstanders te krijgen.

Ook in Hervormden kring.

Daarvan vertelt Ds W. A. Hoek in het „Algemeen Weekblad“. Met een drietal voorbeelden wijst hij aan, dat het „concreet kerkherstel“ moet worden gezocht in de richting van het „afgebakende terrein“.

Het eerste is, dat van Dr de Vrijer en de Oude Kerk. De Oude Kerk was een verlaten kerk geworden. En de kerkeraad wilde haar sluiten. Maar Dr de Vrijer verzette zich. Begerde en kreeg de om die kerk gelegen wijk. En vond zijn ambigenooten bereid door ruiling van beurten mee te werken, dat hij minstens 30 maal per jaar in zijn wijkkerk kan optreden.

Het resultaat was verrassend. „De oudste Amsterdamsche kathedraal doet het weer“, schrijft Ds Hoek, en hij laat volgen:

„Geef een man, toegerust met behoorlijken arbeidslust, pastorale en homiletische gaven, de gelegenheid zijn krachten op een afgebakend terrein te ontplooien, laat hem door de week naar den Zondagsmorgen en Zondagsmorgens naar de week toe werken, met één woord, hersiel de verbroken harmonie tusschen herder en leeraar, en een apathische kerk leeft op met een apathische wijk.“

Gelijk bekend, wordt als een der hoofdbezwaren tegen kerkplitsing aangevoerd, dat de menschen zoo aan het rondpreken zijn gehecht, dat ze zich niet zullen laten binden aan de prediking van een of twee dominees.

Daarom is het goed, aandacht te geven aan het tweede en derde voorbeeld, door Ds Hoek genoemd.

„De zelfstandige randgemeente Watergraafsmeer, tot voor enkele jaren beprekt door geheel den Amsterdamschen predikantencyclus plus enkele uitverkorenen van buiten, zag sedert zij een eigen voorganger bezit, het gehoor ook in de avonddiensten met minstens 50 pct. vermeerderen.“

„Loslaten van 't rondprek-systeem bracht dus in Watergraafsmeer gunstig resultaat. Terwijl het invoeren ervan in Amsterdam-Noord op een teleurstelling uitliep.“

„Zoolang Amsterdam-Noord nog slechts een evangelisatie bezat, maar met vasten predikant, zat er groei in het werk... Onder het regime van Ds Koningsberger werd de Bethlehemskerk in gebruik genomen, die al spoedig alle allures vertoonde van een nieuwe kerk, waar de gemeente uit zou groeien. Doch sedert Ds Koningsberger officieel predikant van Amsterdam werd, en in 15 kerken mede ging wentelen, terwijl 29 andere dominees door zijn kerk draaien, is het gevaar van een te kleine Bethlehemskerk radicaal bezworen. Nu kan het voorkomen, dat zij zelfs op een eersten Paaschmorgen matig is bezet.“

Zelfs de meest verstokte tegenstander van decentralisatie zal aan deze voorbeelden niet alle betekenissen kunnen ontzeggen.

„De positieve consequenties“, schrijft Ds Hoek terecht, „zijn helder als de onbewolkte dag“.

Inderdaad — feiten bewijzen.

En dat vaak beter dan redeneeringen.

J. W.

Een
on a n
Over
te veel
Er st
gen xel
Ma
zoon
zonde
want
heeft
tot en
deren
voortbr
Dit m
De h
of and
dan o r
Dat i
Maar
Dat r
vererge
Dat
manie
oorza
Ten
de onn
Van
tegenw
schijnt
Dank
van de
vestigd
Maar
schreve
dat ge
sprake
moet i
eerste

In
Hana
stukke
gen u
Het
alle hu
drukt,
zij sch
een du
lende
wrocht
schilde
van He
en was
aan
onderri
ristisch
past H
Dr F
o.a. va
een eer
hoofdst
Het po
Het K
Voor
lijk aan
voor zu

Als
Bibliot
zevend
geslaag
daarin
De is
zins vo
kol ove
vs 15—
schrijft
oude I
met die
schitter
verzen
De b
schreef
van Oo
geen o
door h
kelijker
ver Cal
feld zu
worden
wij er
f 5.75,
boeken
dan mo

Wij
dit boe
rubriek